

IT SKRIUWERSBÛN

In konkreet plan – ferzje 20-3-2024

MEAR LÊZE EN DUS MEAR SKRIUWE

Ekstra honorarium en pakkende reklame foar regelmjittich te ferskinen boeken dy't de potinsje hawwe om in breder publyk oan te sprekken.

Taalbefoardering...

In protte en in ferskaat oan beskikbere boeken is fan belang foar it fuortbestean, it ûnderhâld en de ferbettering fan de kwaliteit fan de taal. Dêrom mei it boekskriuwen bêst royaal subsidiearre wurde troch in Provinsje dy't noed stiet foar it Frysk. Hjir komme it belang fan it provinsjaal belied om it Frysk te befoarderjen en it belang fan skriuw(st)ers by elkoar. In boek skriuwe is gjin keunstje, mar (in) keunst. Keunst mei lykwols ymplisyt of eksplisyt ek oare doelen tsjinje as de needsaak ta ekspresje fan de keunstner. En it skriuwen fan in boek of bondel hoecht gjin prestaasje te wêzen dy't sûnder serieuze finansjele beleanning ferrjochte wurdt. Op dit stuit is dat lêste foar Frysktalige auteurs meastal de realiteit. As dat sa bliuwt drûget de boarne yn de kommende desennia op.

Mar de Provinsje docht dochs al wat op dit mêd?

Jawis. Skriuwers, oersetters en útjouwers kinne no subsydze oanfreegje by de subsydzjeregeling kultuer en mienskip Fryslân en de dêrmei ferbûne bedragen binne op it stuit net ûnaardich. It is wichtich dat dizze subsydzjes goed bekend binne by en berikber binne foar de skriuwers/oersetters/dichters/útjouwers. Skriuwersbûn, Provinsje, Boeken fan Fryslân en Tresoar bringe dit regelmjittich ûnder omtinken fan Fryske auteurs. It is fan belang dat hja meimekoar aard, omfang en doelmjittigens fan de ôfsûnderlike regelingen en fan it totale pakket regelmjittich evaluearje. Lykwols: benammen de beleanning foar *oarspronklik kreatyf wurk* is úteinlik foar de measte fan de Fryske skriuwers marzjinaal of negatyf.

De unike posysje fan de Fryske auteur

Sûnder goede boeken en ferhalen giet in taal stadich achterút. Der is amper skreaun Frysk njonken de literatuer. Boeken en bondels hawwe yn it Fryske taallânskip in unike funksje: auteurs wurkje yn de smidte fan de taal. Hoe hâlde wy de taal by de tiid en hoedzje wy tagelyk har eigen karakter? Dat is de deistige útdaging foar elk dy't Frysk skriuwt of yn it Frysk oerset. Dat betsjut ymplisyt in bysûndere ferantwurdlikheid: meitsje boeken dy't Frysktaligen graach lêze wolle. Net allinne om't lêzers wat hawwe mei goed ferhaal, boeiende karakters en yntrigearjende tematyk, mar ek om't hja aardichheid hawwe oan aktueel, libben en geef Frysk. Oare persoanen skriuwe sokke boeken net – allinne Fryske skriuw(st)ers en oersetters dogge dat.

Ferskaat is nedich om lêzers te berikken en fêst te hâlden

Dat der wat útjeften oanbelanget rekken hâlden wurdt mei (ferwachte) smaak fan en wurdearring troch lêzers is foar it Skriuwersbûn in logyske hannelwize. Wy moatte wiis wêze mei ús lêzers. Dat hâldt yn dat der ferskaat wêze moat: fan ferdivedearjend oant tige 'gelaagd'. No en dan in boek mei in flinke oplaach is in opstekker foar de komplette Fryske skriuwerij: dy krijt dan in ympuls. No en dan in boek mei literêre djipgong docht fertuten foar de status fan de taal. Mar ek dat moat ûnder de minsken. Yn prinsipe jildt: Chicklits, thrillers, romantyk, literêr, 'le art pour le art': humor, non-fiksje, fan Fryske grûn, poëzij, alles is wolkom. Mits it troch Friezen dy't Frysk lêze kinne graach lêzen wurdt.

Fryske boeken en Fryske auteurs: mear bekendheid!

Mear reklame, ferkeap- en lêsbefoarding is needsaak, want: de Fryske boeken en Fryske skriuwer(st)ers binne fierhinne ûnsichtber. Skriuwer(st)ers wolle wurdearring. Ymmaterieel, mar ek materieel. Benammen wannear't jo yn potinsje skriuwe kinne foar in grutter publyk, moatte jo wol in super-idealist wêze om soks yn it Frysk te dwaan – wannear't it publyk amper wat fan de Fryske boeken fernimt en as der dus neat mei te fertsjinjen is. Of wannear't men te hearren krijt: "Wy wolle graach wat dwaan mei jo tekst, mar jo skriuwe fêst net foar it jild, dus dat kin sa wol? It is ek moaie publisiteit, dochs?"

It moat echt oars, wolle der Fryske boeken ferskinen bliuwe.

It is saak de ôfsetmerk foar Fryske literatuer te ferbetterjen

Fansels hat elke skriuwer hjir sels ek in oandiel yn, dat is needsaak. Men moat foar har- of himsels opkomme. Mar it Skriuwersbûn wol op dit punt foar it kollektyf opkomme, oars wurdt it iderkear wer in iensume striid mei benammen ferliezers. Dus: mear en bettere kollektive promoasje. Dat is net maklik, mar ek net ûnmooglik. Boeken fan Fryslân docht wat mooglik is en besiket it ûnder oaren mei fernijde sutelaksjes en soks wurket lokaal prima. Dy aksjes binne lykwols beskieden fan omfang en net struktureel; allinne de doarpen dêr't ynsidinteele sutele wurdt, wurde berikt. Nei ús betinken is it saak om as BfF, Skriuwersbûn en Provinsje om tafel sitten te gean en te bepraten hoe't wy de kollektive promoasje op in heger plan krije. Mear sutelaksjes, mei nije middels (moderne bakfytten yn stee fan kroaden?), struktureel alle jierren en op gruttere skaal binne nedich. Boekannels en biblioteken moatte fasilitearre en stimulearre wurde om mear te dwaan foar it Fryske boek.

BfF moat rommer yn de middels komme

De mooglikheden fan Boeken fan Fryslân binne op 't stuit beheind. Dat hinget gear mei minskkrêft en middels. Kwaliteit en professionaliteit kostet jild. Dit is in wichtich ûnderwerp foar it petear dêr't wy it hjirboppe oer hienen. Útwreiding en yntinsivearring fan it wurk fan 'Boeken Fan Fryslân', as ûnôfhinklike organisaasje, is neffens ús fan it grutste belang.

Wy begjinne graach oan dat petear mei in konkreet en posityf útstel. Dat is in kombinaasje fan twa ynfalshoeken:

- 1. Der moat in konstant aanbod fan nije Fryske boeken wêze dy't minsken graach lêze. Boeken dy't de potinsje hawwe om in breder publyk te berikken.**
- 2. Dat konstante aanbod fan boeken om te promoatsjen komt der allinne as de skriuwer(st)ers en oerset(s)ters in goede kâns meitsje op útjefte, wis binne fan in ridlike beleaning en har derfan fersekere witte dat harren boek ûnder de minsken komt. Men wol lêzen wurde!**

In konkreet plan!

Wy wolle ta op in minimum fan seis boeken yn in jier, dy't mei ekstra reklame en brede promoasje útbrocht wurde, en dêr't BfF in sintrale rol by spilet. **Dêrby giet it om boeken en bondels dy't de potinsje hawwe om in breed publyk oan te spreken.**

De ferantwurdlikens foar en fan auteur en útjouwer foar harren wurk bliuwt útgongspunt.

In basis-struktuer foar dit prosedee soe hiel goed wêze kinne:

- Elts fearnsjier is der gelegenheid foar útjouwer en auteur tegearre om in manuskript foar in oarspronklike roman of bondel (of in oersetting út in oare taal as it Nederlânsk) yn de Fryske taal, foar anonime hifking, op te stjoeren oan BfF.
- De auteur moat dus earst in útjouwer fûn hawwe dy't har of syn wurk kwalitatyf treflik fynt, mei-ferantwurdlik is foar it opstjoeren en in kontrakt oer de útjefte binnen in jier mei de auteur ôfsletten hat.
- Dit kontrakt mei net de klausule befetsje dat útjefte allinne folget by in positive reaksje fan BfF, of eat ferlykbers.
- Útjouwer en skriuwer(st)er bringe it boek noch net op 'e merk, ek net digitaal, ek net yn in oare taal as it Frysk, oant hja de reaksje fan BfF op har wurk krigen hawwe.
- In útjouwer mei fan mear as ien auteur tagelyk manuskripten foar ekstra promoasje opstjoere nei BfF.
- BfF soarget derfoar dat de anonimiteit yn it heule proses garandearre is.
- BfF soarget derfoar dat dizze manuskripten anonym by in trijekoppige ûnôfhinklik wurkjende lêskommisje komme.
- Dy lêskommisje hantearret by it beoardieljen as kritearium: hat dit boek of dizze bondel de potinsje om in breed publyk oan te sprekken?
- Dy lêskommisje is in troch BfF ynsteld permanint orgaan, mar om de trije jier falt er in lid by wei dat ferfongen wurdt troch in kwa kompetinsjes ferlykber nij persoan.
- Fûstregel foar de gearstalling fan de kommisje: in lêzer, in boekferkeaper, in biblioteek meiwurker.
- BfF soarget foar in nij saakkundich lid fan de kommisje, wannear't dat nedich is. Hjirby wurdt sels de skyn fan belange-ferfrisseljen út de wei gien.
- Leden fan de lêskommisje kinne (as auteur, oersetter of útjouwer) sels gjin manuskripten ynstjoere.
- De kommisje krijt profesjonele administrative stipe, soks fersoarget BfF.
- De leden fan dizze kommisje krije in frijwilligersfergoeding foar harren wurk, op it nivo dat noch krekt frijsteld is fan belestingheffing.
- Hja wurkje ûnôfhinklik en prate en korrespondearje oer de manuskripten allinne mei elkoar.
- Elk boek dat de kommisje útkiest, wurdt mei in protte reklame en allerhanne promoasje-aktiviteiten (fysyk en digitaal) ûnder de minsken brocht troch BfF, op syn lêst in heal jier nei it útkiezen.
- De kommisje moat elts fearnsjier ien of twa (sjoch hjirûnder) manuskript(en) foar publikaasje selektarje. It is dus net mooglik om te besluten dat der gjin manuskript by wie mei temin potinsje.
- Yn it earste en it lêste fearnsjier ferskynt der ien selektarre boek, yn it twadde en tredde fearnsjier twa.
- Yn in jier ferskine der maksimaal fjouwer oarspronklike romans, minimaal trije. Fierder kin it, nei it oardiel fan de lêskommisje, gean om oersette of oarspronklike berne- en jeugdboeken, in oersette roman, in oarspronklike ferhalebondel of oarspronklike non-fiksje. Elts jier ferskynt der ien oarspronklike dichtbondel op basis fan dizze regeling. Mei oarspronklik wurdt hjir bedoeld: net earder publisearre wurk, yn it Frysk skreaun.

- De net-keazen manuskripten wurde weromstjoerd oan de útjouwer dy't se ynstjoerde, mei in koart (1/3 A4) kommentaar fan de kommisje derby. In al dan net ferbettere manuskript mei eventueel in twadde kear ynstjoerd wurde, as it ynearsten net publisearre wurdt en de fertroulikens en anonimiteit bewarre bliuwe.
Nei twa ôfwizings mei in manuskript net wer oanbean wurde.
- BfF ferlient de skriuw(st)er by ferskinen in ekstra bonus-honorarium fan € 5000. Dit komt net yn it plak fan de normale betelling op basis fan it gongbere kontrakt tusken útjouwer en skriuwer; sa'n kontrakt moat der gewoan wêze en neilibbe wurde.
- De skriuw(st)er seit by it akseptearjen fan dat bedrach ta dat sy/hy nei fermogen meiwurkje sil oan promoasje-aktiviteiten dy't BfF by gelegenheid fan de útjefte organisearret.

It aktuele budzjet fan BfF is net grut genôch om dit te realisearjen. De struktuer fan de organisaasje sil boppedat oanpast wurde moatte. It Skriuwersbûn iveret om hjir feroaring yn te bringen. Mar alderearst komt it hjirboppe neamde oerlis mei Provinsje, BfF en Bûn. De Provinsje spilet in grutte rol: ekstra jild út har budzjet is foar dizze kollektive ynset needsaaklik. By de eventuele lobby troch it Skriuwersbûn sil it Bûn de stipe sykje fan leden, mar ek fan organisaasjes en persoanen dy't it Fryske skriuwen en lêzen tagedien binne.

BfF sil hjirby teffens mear budzjet en dus mear posysje krije moatte om Fryske boeken (yn de Fryske boekwinkels, yn de biblioteken en dêrbûten), sichtber te krijen en te hâlden. Ús boeken fertsjinje yn de winkel en de byb in plak dêr't se sjoen en oanpriizge wurde. It is nedich dat en de tuskenhannel en de biblioteek-meiwurkers echt goed witte wat der te lêzen, te keap en út te lienen is. Skriuw(st)ers en skriuwers en harren publikaasjes moatte bygelyks sichtber wêze op billboards rûnom yn de provinsje, yn alle gefallen foar de seis promoasje-boeken. Dy boeken krije in werkenber logo en foarmje sa ûnderdiel fan in seary. It moat ek mooglik wêze om in abonnemint te nimmen op dizze seary: dan krijt men koarting, en wurdt beleane foar de leafde foar it lêzen en keapjen fan dizze Fryske boeken. De mooglikheden fan You-Tube en oare digitale kanalen wurde optimaal brûkt.

Dit alles is út soarte net allinne geunstich foar de seis promoasje-boeken. Want dy lûke ekstra oandacht foar de Fryske skriuwerij, en dêr profitearje oare skriuwers en útjouwers ek fan. Minsken, potinsjele lêzers, sille nijsgjirrich wurde en wolle mear sjen en ek oare boeken ferkenne.

Wat it Provinsjale belied oanbelanget pleitsje wy mei klam foar stabiliteit. De boppe-omskeane wurkwize moat minstens fjouwer jier de tiid krije om har te bewizen. Op jierbasis sil dit minstens in ferdûbeling fan it budzjet foar BfF betsjutte.